

**LÄHISUHDE- JA PERHEVÄKIVALLAN EHKÄISY
LÄNSI- JA SISÄSUOMEN ALUEELLA**

**KOOSTE YHDYSHENKILÖIDEN TYÖKOKOUKSISTA
SYKSYLTÄ 2011**

**Anni Kuhalainen
2/2012
Pikassos Oy**

Sisältö

1	Koosteen tausta	3
2	Tilanne v. 2011 kyselyn ja työkokousten perusteella	4
3	Haasteita koskien lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisytyötä	5
4	Toiveita yhdyshenkilöverkoston toiminnalle.....	6
5	Kehittämissuhteita	7
	Linkkejä ja vinkkejä	8

1 Koosteen tausta

Sosiaali- ja terveysministeriö laati yhteistyössä Suomen Kuntaliiton, lääninhallitusten ja kuntien edustajien kanssa vuonna 2008 lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisyn suositukset *”Tunnista, turvaa ja toimi - Sosiaali- ja terveystoimelle paikallisen ja alueellisen toiminnan ohjaamiseen ja johtamiseen”* (STM:n julkaisuja 2008:9). Suositusten tarkoituksena on ollut toimia kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelun ja kehittämisen työvälineenä lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisemisessä. Suositusten toteutumista arvioidaan valtakunnallisesti vuonna 2012 osana peruspalvelujen arviointia.

Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviraston päihde- ja hyvinvointityöryhmälle on perustettu alatyöryhmä lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisytyön koordinoimiseksi 2011-2015. Aluehallintovirastot tekivät seurantakyselyn kunnissa ja yhteistoiminta-alueilla (eli yt-alueilla) toteutettavan väkivallan ehkäisytyön ja kyseisten palvelujen toteutumisen nykytilasta keväällä 2011. Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviraston kyselyyn vastasi yhteensä 74 kuntaa eli 84,1 % Länsi- ja Sisä-Suomen hallintoalueen 88 kunnasta. Kyselyn tulokset on käyty läpi em. työryhmässä. Kyselyn lähettämisen yhteydessä kuntia pyydettiin nimeämään lähisuhde- ja perheväkivallan yhdyshenkilö sekä työryhmä ellei kunnassa/yhteistoiminta-alueella ole vielä yhdyshenkilöä nimetty eikä väkivallan ehkäisyä ole sisällytetty moniammatillisten työryhmien toimenkuvaan.

Kyselyn jälkeen kuntien nimeämille yhdyshenkilöille järjestettiin työkokoukset Vaasassa (7.12.2011), Seinäjoella (13.12.2011), Jyväskylässä (31.10.2011) ja Tampereella (28.11.2011). Kokoukset järjestettiin AVIn ja paikallisen toimijan kuten sosiaalialan osaamiskeskuksen tai hankkeen yhteistyöllä. Kokouksiin osallistui varsin niukasti kunta-edustajia, esimerkiksi Jyväskylän tapaamisessa oli vain kaksi ja Tampereen tapaamisessa kolme kuntaedustajaa. Työkokouksissa oli alustajana mm. Veli-Matti Saarinen Välittäjä-hankeesta. Työkokousten tavoitteena oli sekä tarjota koulutusta aiheesta että kerätä yhdyshenkilöiden kokemuksia tämänhetkisestä tilanteesta ja haasteista oman kunnan osalta ja koota toiveita yhdyshenkilöverkoston toiminnasta.

Osana lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisytyötä aluehallintovirastot järjestävät THL:n kanssa alueellisia koulutustilaisuuksia lähisuhde- ja perheväkivallan ja naisiin kohdistuvan väkivallan ilmiöalueista ja työvälineistä. Koulutuksen tarkoituksena on valmentaa sosiaali- ja terveystoimen työntekijöitä toimimaan omalla alueellaan/työyhteisöissään väkivaltatyön asiantuntijoina. Koulutukseen osallistuneiden on tarkoitus toimia väkivaltatyön avainkouluttajina työyhteisöissään ja omalla toimialueellaan yhteistyössä alan oppilaitosten ja muiden kouluttajatahojen kanssa. Koulutus antaa perustiedot siitä, mitä lähisuhde- ja perheväkivalta on, miten väkivalta vaikuttaa ja miten siitä voi selviytyä, miten työntekijä voi tunnistaa väkivallan ja ottaa sen puheeksi asiakkaan kanssa, ja miten toimitaan kun tunnistat väkivallan. Lisäksi koulutus antaa tietoa keskeisistä sosiaali- ja terveydenhuollon työvälineistä. Avainkouluttajista on tarkoitus koota valtakunnallinen verkosto, jonka tehtävänä on vahvistaa väkivaltatyön asiantuntijuutta ja edistää aihealueeseen liittyvän koulutuksen kehittämistä ja toteuttamista.

Tämä on kooste Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviraston alueella järjestetyistä lähisuhde- ja perheväkivaltatyön ehkäisyn yhdyshenkilöille suunnattujen työkokousten materiaaleista. Koosteen tarkoituksena on tukea jatkosuunnittelua koskien lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisyn yhdyshenkilöverkoston toimintaa sekä antaa vinkkejä siitä, miten väkivaltatyön ehkäisyä voitaisiin paremmin tukea kunnissa. Pikassos on kirjoittanut koosteen LSSAVIn kanssa solmitun toimeksiantosopimuksen puitteissa. Toimeksianto koski lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisytyön koordinoinnin tukemista osana aluehallintoviraston terveyden edistämisen hanketta.

2 Tilanne v. 2011 kyselyn ja työkokousten perusteella

Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviraston kyselyn mukaan yhdyshenkilöitä ei ole nimetty suurimassa osassa kuntia. Kyselyyn vastanneista kunnista lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisyn toimintasuunnitelma/-ohjelma on laadittu vain osassa kuntia, esim. Pirkanmaalla vain 4 kunnassa 22:sta kunnasta. Teemaan liittyviä koordinaatioryhmiä oli nimettynä vaihtelevasti. Kuntien omia määrärahoja lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisytyöhön ei ole ollut ollenkaan muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta. Pohjanmaan yhdellä yt-alueella on 700 euron määräraha väkivallan ehkäisytyön toteuttamiseen ja Keski-Suomen yhdellä kunnalla on 5 000 euron määräraha. Näiden lisäksi Etelä-Pohjanmaan yhdellä yt-alueella on väkivaltatyön hanke, jonka budjetti STM:ltä on 95 000 euroa.

Yhdyshenkilöille suunnattujen työkokousmateriaalien pohjalta voidaan sanoa, että tuen tarve kunnissa lähi- ja perheväkivallan koordinoituun ehkäisytyöhön on ilmeinen. Jo yhdyshenkilöiden nimeämisissä ja yhdyshenkilönä toimimisessa on kuitenkin monia haasteita:

- Yhdyshenkilötehtävä on hoidettava muun toimen ohessa, joka aiheuttaa resurssipulaa. Muiden työntekijöiden on useimmiten tehtävä poissa olevan akuutit työt jos niitä on.
- Yhdyshenkilöt kokevat toimivansa usein yksin. Tukea toivotaan sekä esimiestasolta, että laajemmin työyhteisöstä. Yhdyshenkilöiden toimintaa tukisivatkin ehkä parhaiten ko. teemaan erikseen nimetyt koordinaatio/työryhmät tai jo olemassa olevat ryhmät, joiden toimeksi lähisuhde- ja perheväkivaltatyö erikseen nimetään.
- Toimeksianto sinänsä ei ole välttämättä kovin selkeä yhdyshenkilöille itselleen eikä ole välttämättä edes tietoa, kuka heidät on nimennyt. Yhdyshenkilöiden tehtävänkuvaa ja roolia olisikin syytä vielä tarkentaa.

Lähisuhde- ja perheväkivaltatyön ehkäisyyn kytkeytyviä suunnitelmia tai ohjelmia on tehty useissa alueen kunnissa, mutta ei vielä läheskään kaikissa. Näiden tekemisen tueksi toivotaan apua. Isojen kuntien toimintamallit eivät toimi suoraan pienissä kunnissa. Toisaalta pienemmissä kunnissa suunnitelmien tekeminen koetaan yleensä helpommaksi. Yksi keskeinen kysymys on, miten lähisuhde- ja perheväkivaltaa kohdanneille on ylipäänsä tarjolla konkreettista apua. Esimerkiksi Etelä-Pohjanmaalla ei ole ensi- ja turvakotipalveluja ollenkaan. Kolmannen sektorin palvelut ovat useimmiten parhaiten edustettuina suurimmissa kunnissa. Pienten kuntien asukkaat ovat avun saamisen suhteen heikommassa asemassa välimatkojen takia, sillä esim. kolmannen sektorin tar-

joamat palvelut ovat keskittyneet suurempiin kuntiin. Toisaalta jo ilmiön tunnistaminen ja avun hakeminen pienemmissä kunnissa koetaan vaikeammaksi väkivaltaan liittyvän häpeän takia.

3 Haasteita koskien lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisytyötä

Kunnissa nimetyt yhdyshenkilöt ovat useimmiten itse hyvinkin kiinnostuneita aiheesta ja kokevat, että lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisytyö on osa heidän omaa työtään. Haasteena on kuitenkin aika- ja resurssipula kuten edellä jo todettiin ja jossain määrin myös henkilöstön vaihtuvuus. Erityisen tärkeäksi yhdyshenkilöt kokivat esimiehen tuen. Työkokouksissa nousi esille huoli siitä, miten muut toimijat kunnassa saadaan mukaan väkivallan ehkäisytyöhön.

Yhdyshenkilöillä on erityinen huoli siitä, miten lähisuhde- ja perheväkivalta tunnistetaan, miten se otetaan puheeksi ja miten asiakasta pystytään oikeasti auttamaan. Vain osa väkivallan ehkäisytyöstä on jo esiin tulleen väkivaltaan puuttumista, mutta suuri merkitys on myös ennaltaehkäisevällä työllä. Esim. perhevalmennuksessa olisi hyvä keskustella siitä, miten ristiriitoja parisuhteessa ratkaistaan ja että esim. lasten tukistaminen ei ole kasvatukseen vaan pahoinpitelyä.

- Asenteet koskien ilmiötä ovat haastavia: ”ei meidän kunnassa ole näitä tapauksia juurikaan” tai vastaavasti ”ainahan siinä perheessä on tapeltu”. Uhri tai tekijä eivät osaa arvioida sitä, mikä on ”normaalia” tai miten vakavasta tilanteesta on kysymys ja toimijat taas sitä, milloin pitäisi puuttua tilanteeseen.
- Arvokeskustelun puute näkyy kunnissa ja yhteisen näkemyksen puuttuminen siitä, kenelle tämä asia kuuluu.
- Seulontamenetelmien puute eri sektoreilla hankaloittaa ilmiön tunnistamista. Esim. neuvolat ovat ensisijaisia paikkoja lasten osalta, mutta entä lapsettomat perheet?
- Käsitys siitä, kuka tarvitsee apua, ei ole aina jaettu. Uhri, hänen omaisensa ja itse tekijä tarvitsevat apua, mutta usein myös tekijän omaiset tarvitsevat tukea.
- Asiakkaan ohjaus eteenpäin: asiakas pitäisi olla saattaen ohjattu. Ei riitä, että väkivaltaa kokeneelle annetaan esim. auttava puhelinnumero, että soita tuohon numeroon. Pitäisi varmistua siitä, että asiakkaalla on voimavaroja ottaa vastaan apua. Avun vastaanottamiselle on ”oikea hetkensä”, joka pitää osata tunnistaa. Uhri ei ole välttämättä valmis avun vastaanottamiseen ensimmäisellä kerralla, eikä valitettavasti toisellakaan.
- Tukirakenteet kunnissa: pitäisi olla valmiiksi tiedossa auttamisrakenne ja tieto toimijoista omalla alueella ja palveluista, jonne asiakkaita voidaan ohjata (ensi- ja turvakodit jne.). Palveluja pitäisi olla myös tarjolla. Tuen pitäisi olla helposti asiakkaan saatavissa eli pitäisi pystyä tarjoamaan ns. matalan kynnyksen apua (vrt. tilanne, jossa mielenterveystoimistoon pääsyyn tarvitaan lääkärin lähete).
- Kunnan sisällä eri sektorien välisessä yhteistyössä koettiin haasteita: puhutaan ”eri kieltä”, eikä kunnassa ole yhteisiä toimintamalleja eikä välttämättä suunnitelmia. Yhdyshenkilöt eivät kuitenkaan voi olla yksin vastuussa ehkäisytyöstä eivätkä edes toimintamallien rakentamisesta, vaan ne pitää suunnitella yhdessä ja niihin on yhteisesti sitouduttava.
- Väkivaltatapausten tilastoinnissa on edelleen haasteita eli tilastointia tehdään eri toimijoiden kesken eri tavoilla.

4 Toiveita yhdysenkilöverkoston toiminnalle

Yhdysenkilöt pitivät hyvänä ideana yhdysenkilöverkoston muodostamista ja jokaisella alueella toivottiin säännöllisiä, 1-2 kertaa vuodessa tapahtuvia koulutuksellisia kokoontumisia. Verkoston jäsenyyden suhteen todettiin, että olisi hyvä, jos edustajia olisi sekä esimies- että työntekijätasolta. Yhdysenkilöitä voisi olla kaksi joka kunnasta, jolloin työskentely olisi helpompaa työpareittain. Yhdysenkilöt esittivät tapaamisissa seuraavanlaisia toiveita koskien verkostotapaamisia:

Yhdysenkilöiden tehtävänkuvan lisämäärittelyä ja toiminnan selkeyttämistä

Yhdysenkilöiden tehtävänkuvaa ei ole vielä tarpeeksi määritelty ja tähän kaivataan selkeyttämistä. Kuntien edustajat toivoivat myös, että AVI lähestyisi kuntien johtoa kirjeellä, jotta saataisiin valtuutus tai ”lupa” toimia ja perustaa väkivaltatyön suunnitteluun ja koordinointiin työryhmä. Alueelliset muutokset kunnissa ja muiden toimijoiden osalta ovat vaikuttaneet myös lähisuhdeväkivaltatyön etenemiseen hidastavasti.

Toivotaan tukea teemaan liittyvien suunnitelmien ja toimintamallien tekemisiin kunnissa

Yhdysenkilötapaamisissa toivottiin tietoa väkivaltatyön malleista esimerkiksi edellisen lähisuhdeväkivalta-hankkeen ajalta. Todettiin, että mallit ovat tärkeitä, sillä niissä on hyviä runkoja ja ideoita, joita voi hyödyntää oman mallin ja toimintatavan selvittämisessä. Sama malli ei kuitenkaan ole suoraan siirrettävissä paikasta toiseen ja työskentely on paikkakunta- ja aluesidonnaista, muun muassa käytettävissä olevien toimijoiden valikoima vaikuttaa toimintamalliin. Tukea suunnitelmien tekemiseen siis tarvitaan.

Tietoa ja apua koulutusten järjestämiseen kunnissa, esim. tietoa hyvistä kouluttajista

Yhdysenkilötapaamisissa esitettiin myös suoria toiveita koulutustarpeisiin liittyen. Puheeksi ottaminen ja väkivallan tunnistaminen ovat keskeisiä koulutustarpeita. Lisätiedon ja kehittämisen tarpeita koetaan erityisesti maahanmuuttajien ja nuorten keskuudessa tehtävässä työssä. Ikäihmisten kokemus väkivalta on usein vaikeasti tunnistettavissa, joten tähän toivotaan myös apuja.

Alustuksia ajankohtaisista teemoista ja mahdollisuutta ajatusten vaihtoon

Työkokoukset nähtiin mahdollisuutena irtautua ja pysähtyä vain lähisuhdeväkivaltaa koskeviin kysymyksiin ja ajatusten vaihtoon, kehittelyyn. Omassa työympäristössä on vaikea saada raivattua vapaaksi näitä tietyille asialle varattuja hetkiä, kun monia asioita on menossa samanaikaisesti. Hyvät käytännöt ja ideat voivat kokoontumisten myötä siirtyä eteenpäin.

Lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisytyö tulisi olla kunnissa suunnitelmallista ja tavoitteellista ja sitä tulisi myös arvioida määräajoin eri toimialoilla. Toiminnan pitäisi olla paremmin resursoitua kunnissa ja toiminnan koordinoitua. Väkivallan ehkäisyn ja siihen puuttumisen kanssa työskenteleminen vaatii onnistuakseen ensin työyhteisön oman toiminta-ajatuksen ja omien arvojen tarkastelun ja siihen liittyen sen läpikäymisen, miten lähisuhdeväkivalta-ilmio liittyy omaan toimintaan ja toimialaan. Vasta sen jälkeen voidaan jäsentää väkivaltatyön tavoitteita ja menetelmiä omassa työssä. Tähän tarvitaan tukea ja erityisesti yhdysenkilöt tarvitsevat tukea prosessin alkuun saattamiseksi.

5 Kehittämisehdotuksia

Valtakunnallisena tavoitteena on, että vuonna 2015 kunnissa olisi moniammatilliset lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisyn yhteistyöryhmät ja toimivat kuntamallit. Tavoitteena on myös, että kunnissa olisi verkostotyön koordinaattori/yhdyshenkilö tai mieluiten yhdyshenkilöpari, jonka tehtäviin kuuluu lähisuhde ja perheväkivallan ehkäisytöiden koordinointi ja osaltaan ehkäisytöiden toiminnan kehittäminen omassa kunnassa moniammatillisten yhteistyöryhmien tukemana. Lähisuhdeväkivaltaa kokeneiden ja väkivallan tekijöiden palveluja pitäisi olla riittävästi tarjolla ja eri alojen henkilökunnan pitäisi olla riittävästi koulutettu, jotta väkivalta tunnistetaan ja siihen pystytään oikealla tavalla puuttumaan ja uhreja/tekijöitä auttamaan.

Lähisuhde- ja perheväkivaltatyön koordinointi ei ole helppo tehtävä kunnassa eikä sitä voida toteuttaa ilman resursseja. Väkivaltatyön ehkäisyyn tulee osoittaa riittävästi resursseja. Väkivallan ehkäisytyö olisi tarkoituksenmukaista kytkeä osaksi esim. alueellisia terveyden edistämisen suunnitelmia, turvallisuussuunnitelmia, hyvinvointikertomuksia ja ehkäisevän työn suunnitelmia. Väkivallan ehkäisytyö kuuluu kaikille yli sektori- tai hallintokuntarajojen, joten kunnissa tarvitaan moniammatillista yhteistyötä ja myös sen kehittämistä. Yhdyshenkilöiden koordinaatiotehtävää tulisi tukea vahvasti sekä kunnan esimiestasolta että valtiohallinnon taholta. Koordinaatiotehtävä saattaa olla liian vaativa tehtävä toteutuakseen oman työn ohella, joten voi olla tarpeen, että koordinaatiovastuuta jaetaan ja sitä toteuttaa työpari - vieläpä niin että toinen edustaja on työntekijätasolta ja toinen esimiestasolta. Myös työajan resurssointi koordinaatiotehtävään on tärkeää.

LSSAVIn koordinoima yhdyshenkilöverkoston alueellinen toiminta tukee osaltaan kuntien lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisytyötä tarjoamalla yhdyshenkilöille ajankohtaista tietoa teemaan liittyen ja tarjoamalla foorumin kokemusten vaihtoon ja yhteiseen oppimiseen. Verkostokokoukset tulee suunnitella esimerkiksi niin, että tilaisuuksissa on sekä vahva koulutuksellinen osuus että tilaisuus materiaalien ja ideoiden työstämiseen vaikkapa pienryhmissä. Kouluttajakoulutukset kannattaisi kytkeä tähän yhdyshenkilöverkostotoimintaan mukaan, jolloin nämä tukevat toinen toisiaan. Vuonna 2011 pidettyihin työkokouksiin osallistui huomattavan vähän edustajia eri kunnista. Jatkossa onkin hyvä miettiä, miten toimijoita saadaan vielä aktiivisemmin mukaan verkostoon. Ne yhdyshenkilöt, jotka kokouksiin osallistuivat, pitivät kuitenkin kokouksia onnistuneina ja olivat hyvin tyytyväisiä kokousten sisältöön ja toivovat tapaamisia jatkossakin.

Linkkejä ja vinkkejä

Sinkkonen, Päivi (toim.): Lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisy Tampereella. Tampereen kaupungin Tietotuotannon ja laadunarvioinnin julkaisusarja C 12/2009. Raportti ladattavissa osoitteessa <http://www.tampere.fi/material/attachments/l/5liZzxBbi/LAHISUHDE- JA PERHEVAKIVALTA - RAPORTTI.pdf>

Sosiaali- ja terveysministeriö: Tunnista, turvaa ja toimi - Sosiaali- ja terveystoimelle paikallisen ja alueellisen toiminnan ohjaamiseen ja johtamiseen. STM:n julkaisu 2008:9. Suositus ladattavissa osoitteessa <http://pre20090115.stm.fi/ka1210341082447/passthru.pdf>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos: Lomakkeet väkivallan puheeksi ottamiseen. Esim. MARAK – riskienarviointiseulontalomake http://www.thl.fi/fi_FI/web/kasvunkumppanit-fi/tyon/lomakkeet/lomakkeet_vakivallan_puheeksi_ottamiseen

Rikoksantorjuntaneuvosto: Tilastoja ja oppaita <http://www.vakivalta.rikoksantorjunta.fi/index.htm>

Rikosuhripäivystys: Oppaita, julkaisuja, tietoa toiminnasta <http://www.riku.fi/fi/etusivu/>